

ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

Факультет дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної

Кафедра початкової школи

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: «ОРГАНІЗАЦІЯ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ МОВНО-
ЛІТЕРАТУРНОГО СПРЯМУВАННЯ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ
ШКОЛИ»**

Студентки 2 курсу МППЗ групи
СВО магістр
Галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність 013 Початкова
освіта

Освітньої програми: Початкова
освіта. Психологія

Болотюк Діани Віталіївни

Науковий керівник : доктор пед. наук,
професор **Лазаренко Н.І.**

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

Члени комісії _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

м. Вінниця – 2024 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОГО СПРЯМУВАННЯ В УМОВАХ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	10
1.1. Гурток як форма позаурочної діяльності молодших школярів в умовах Нової української школи	10
1.2. Позаурочна робота мовно-літературного спрямування: зміст, методи і форми організації з молодшими школярами	19
1.3. Роль гурткової роботи у формуванні читацької компетентності молодших школярів	29
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОГО СПРЯМУВАННЯ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ	40
2.1. Стан сформованості в молодших школярів зацікавленого ставлення до книги (за результатами констатувального етапу експерименту)	40
2.2. Педагогічні умови організації гурткової роботи з молодшими школярами в мовно-літературному середовищі	50
2.2.1. Використання інноваційних методів і прийомів у формуванні читацької компетентності молодших школярів у процесі гурткової роботи	50
2.2.2. Поєднання традиційних та інноваційних форм у позаурочній роботі літературного характеру	60
2.2.3. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у гуртковій роботі мовно-літературного спрямування	76
2.3. Динаміка сформованості у молодших школярів зацікавленого ставлення до книги (за результатами підсумкового етапу експерименту)	85
ВИСНОВКИ	96
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	100
ДОДАТКИ	110

ВСТУП

Актуальність даного дослідження полягає в необхідності систематичного розвитку читацької компетентності у молодших школярів, що визначається змінами в освітніх стандартах і вимогах до компетентностей учнів. У контексті сучасної освіти, зокрема з урахуванням впливу цифрових технологій, стає очевидною потреба в інноваційних підходах до навчання читання, що забезпечує не тільки оволодіння базовими техніками, а й формування критичного мислення, аналітичних здібностей та здатності до самостійного здобуття знань.

Особливе місце в даному процесі займає гурткова робота, яка стає важливим інструментом поглиблення та закріплення набутих знань. Через залучення молодших школярів до різноманітних позаурочних заходів, вони мають змогу розвивати свої комунікативні навички, емпатію та любов до читання. Це, у свою чергу, сприяє формуванню особистості, здатної до саморозвитку та неперервного навчання.

Нормативним документом, що регулює організацію гурткової роботи у школі є Закон України «Про позашкільну освіту», в якому зазначаються методичні рекомендації щодо проведення гурткової роботи [27].

Режим роботи гуртка згідно документів, які регламентують його діяльність, повинен розроблятися відповідно до віку дітей, враховувати їх індивідуальні особливості, інтереси та прихильності кожного учня. Важливо не лише забезпечити школярам належні умови, але й активно сприяти розвитку ключових і предметних компетентностей особистості: уміння вчитися, загальної культури, громадянської, соціальної, здоров'язберігаючої тощо. Результатом такого процесу є сформованість всебічно розвиненої особистості, здатної жити і плідно працювати в сучасному світі.

Формування компетентностей учнів молодшого шкільного віку зумовлене не тільки реалізацією основних компонентів оновленого змісту освіти, але й використанням адекватних методів і технологій навчання. Перелік методів, які педагог може використовувати як на уроці, так і під час позаурочної роботи є

досить широким, їх можливості – різноплановими. Але педагогу доцільно окреслити провідні стратегічні напрями розвитку дітей.

У Національній доктрині розвитку освіти в Україні у XXI столітті (2001) було визначено, що головна мета української освіти – створити умови для особистісного розвитку і творчої самореалізації кожного громадянина України, виховувати покоління, здатні навчатися впродовж життя, створювати і розвивати цінності громадянського суспільства; сприяти консолідації української нації, інтеграції України в європейський і світовий простір як конкурентоспроможної і процвітаючої держави [56]. Це визначення не лише мети, а й стратегії дій вчителя на шляху формування всебічно розвиненої особистості.

Нова українська школа покликана плекати національну ідентичність, виховувати відповідальність не лише за себе, а й за розвиток і добробут країни та людства загалом. Виховання в цьому значенні – це цілісний, постійний і наскрізний процес формування духовно-моральної особистості, розвитку таких рис характеру і якостей, що необхідні державі, суспільству та самій особистості [38].

Виховний пріоритет на сьогодні – сформувати в дітей уявлення про світ і суспільство, спираючись на загальнолюдські та духовні цінності. Криза цінностей, дефіцит духовності зумовлюють напружений пошук шляхів гуманізації життя, осмислення цінностей сучасного і майбутнього. О. Савченко пропонує вчителю та вихователю молодших школярів у своїй роботі опиратися на такі базові цінності шкільної освіти: гуманізація суспільного життя і гуманізація освіти; освоєння цінностей культури; цінності громадянського виховання; працелюбність і відповідальність; цінність екологічного світогляду; здатність навчатися впродовж життя; мовна культура учнів як особистісна і суспільно значуща цінність; інформаційна культура; здоров'я тощо [64].

А. Бойко наголошує, що «... компетентність – це здатність особистості діяти. Але жодна людина не діятиме, якщо вона особисто не зацікавлена в цьому. Природа компетентності така, що вона може проявлятися лише в органічній єдності з цінностями людини, тобто в умовах глибокої особистісної

зацікавленості в даному виді діяльності... Отже, цінності є основою будь-яких компетенцій» [7, с. 11]. Керівник гуртка за умов вмілої його організації та цілеспрямованої роботи з використання сучасних інноваційних технологій має всі можливості для формування визначених компетентностей.

В останні роки з'явилося ряд наукових праць, присвячених ідеям особистісно орієнтованого підходу у навчанні і вихованні, на які має опиратися педагог для формування необхідних компетентностей молодших школярів (С. Гончаренко, Г. Балл, І. Бех, Н. Бібік, А. Бойко, І. Зязюн, О. Сухомлинська, О. Савченко та ін.). Теоретичні напрацювання українських вчених, вивчення зарубіжного досвіду, інноваційний рух педагогів-практиків створили належну базу для вчителя початкових класів та, відповідно, й керівника гуртка до сприйняття нових цінностей, розвитку бажаних компетенцій учнів і безперечно позитивних мотивів учіння дітей молодшого шкільного віку.

В останні роки окремі аспекти проблеми розвитку читацьких інтересів учнів знайшли своє вирішення в наукових працях вітчизняних учених: Т. Бугайко, В. Неділька, В. Острогорського, О. Савченко, О. Скрипченко та ін.

Шляхи вдосконалення організації роботи мовно-літературного спрямування, у тому числі в умовах Нової української школи, розглядали О. Біляєв, А. Богуш, В. Борисенко, М. Вашуленко, Н. Голуб, О. Горошкіна, Н. Діденко, Т. Донченко, В. Дороз, О. Караман, С. Караман, О. Кучерук, Н. Лазаренко, І. Лопушинський, А. Ляшкевич, В. Мельничайко, С. Омельчук, К. Плиско, М. Пентилюк, Г. Передрій, О. Потапенко, І. Хом'як та ін. У працях провідних науковців висвітлюються проблеми методики навчання учнів читанню, умови ефективної організації гурткової роботи, психолого-педагогічні аспекти розвитку мовно-літературної компетентності в учнів молодшого шкільного віку.

Видатний педагог Василь Олександрович Сухомлинський писав: «Основною з істин моєї педагогічної віри являється безмірна віра у виховну силу книги. Школа – це перш за все книга... Книга – це могутня зброя, без неї я б був нічим або недорікуватим; я не міг би сказати юному серцю навіть сотої долі того,

що йому треба сказати і що я кажу. Розумна натхненна книга нерідко вирішує долю людини» [69, с. 123].

Незважаючи на висвітлення науковцями окремих аспектів досліджуваної нами проблеми, бракує конкретних наукових праць щодо теоретичних та практичних аспектів роботи педагога в умовах школи І ступеня для розвитку ключових компетентностей учнів під час роботи різних видів гуртків, шляхів формування читацької компетентності молодших школярів, психолого-педагогічних та методичних досліджень з проблем виховання мовної культури учнів як особистісної і суспільно-значущої цінності. Тому, темою нашого дослідження стала **«Організація гурткової роботи мовно-літературного спрямування в умовах Нової української школи»**

Об'єкт дослідження: процес організації позаурочної діяльності в Новій українській школі.

Предмет дослідження: педагогічні умови організації гурткової роботи мовно-літературного спрямування з учнями молодшого шкільного віку.

Мета роботи – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови організації гурткової роботи мовно-літературного спрямування щодо формування читацької компетентності молодших школярів, а також виховання мовної культури учнів як особистісної і суспільно-значущої цінності.

Відповідно до мети дослідження визначили такі **завдання**:

- здійснити дефінітивний аналіз основних категорій з теми дослідження в сучасних наукових джерелах;
- вивчити особливості організації позаурочної роботи мовно-літературного характеру у роботі з молодшими школярами;
- розглянути проблему формування читацької компетентності молодших школярів у контексті психолого-педагогічних та методичних досліджень;
- вивчити реальний стан сформованості читацьких запитів учнів початкової школи;

– обґрунтувати педагогічні умови формування читацької компетентності дітей молодшого шкільного віку в процесі гурткової роботи.

Гіпотеза дослідження: у результаті теоретичного аналізу наукових джерел з проблеми організації гурткової роботи та розвитку читацької компетентності учнів ми висунули припущення: оптимізувати процес формування читацької компетентності в молодших школярів, а також виховання в них мовної культури як особистісної і суспільно-значущої цінності можна за умов залучення учнів до систематичної роботи в гуртках мовно-літературного спрямування та використання у процесі їх діяльності інтерактивних методів, традиційних та інноваційних форм роботи з урахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду.

Відповідно до поставлених завдань та з метою доведення гіпотези застосовано комплекс **методів наукового дослідження:**

- теоретичні: вивчення та аналіз наукової літератури;
- порівняння, класифікація, узагальнення, що дало змогу розкрити стан розробки проблеми дослідження;
- емпіричні: вивчення педагогічного досвіду шляхом аналізу інтернет-ресурсів та опитування вчителів; спостереження освітнього процесу, анкетування учнів, вивчення результатів творчої діяльності учнів та впровадження нових методів і прийомів у процес організації гуртка, педагогічний експеримент.

Теоретичне значення дослідження полягає в уточненні змісту понять «гурткова робота мовно-літературного спрямування», «зацікавлене ставлення до книги» шляхом контент-аналізу досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців; у дослідженні психолого-педагогічних чинників, що сприяють ефективності організації гурткової роботи мовно-літературного спрямування з учнями молодшого шкільного віку; в обґрунтуванні умов використання сучасних методів і прийомів організації гурткової роботи для формування читацької компетентності молодших школярів, а також виховання в них мовної культури як особистісної і суспільно-значущої цінності в освітньому процесі.

Практичне значення: основні положення й висновки дослідження можуть бути використанні для поглиблення знань з теми «Організація гурткової роботи мовно-літературного спрямування в умовах Нової української школи»; практичний матеріал може бути використаний вчителями для доповнення планів роботи гуртка мовно-літературного спрямування шляхом включення сучасних літературних творів та мовознавчих підходів.

База дослідження: Комунальний заклад «Вінницький ліцей №12»; до експерименту залучені учні 2-А та 2-В класів.

Апробація результатів дослідження здійснювалась у процесі експериментальної роботи в школі; на Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Нові педагогічні виміри професійного розвитку майбутніх учителів: сучасні реалії та виклики», тема: «Досвід залучення молодших школярів до гурткової роботи мовно-літературного спрямування в умовах воєнного стану», (Бердянськ, 15 листопада 2023 року); на VIII Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти», тема: «Роль гурткової роботи у формуванні мовно-літературної компетентності молодших школярів» (Вінниця, 25-26 березня 2024 р.), Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Наукові перспективи та методичні інновації в розвитку початкової освіти», тема: «Гурткова робота як система традиційної виховної роботи з молодшими школярами» (Вінниця, 18 квітня 2024 року; на XXI студентській науково-практичній конференції «Актуальні питання культури мовлення», тема: «Формування читацької компетентності молодших школярів у процесі гурткової роботи» (21 лютого 2024 р.,).

1. Болотюк Діана. Гурткова робота як система традиційної виховної роботи з молодшими школярами. *Наукові перспективи та методичні інновації в розвитку початкової освіти: збірник матеріалів I Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції* (м. Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 18 квітня 2024 р.) / редкол.: Н. Олійник, В. Імбер, Н. Казьмірчук,

Г. Кіт, Н. Комарівська, Л. Любчак, Н. Стахова, Ю. Бондар; за заг. ред. Н. Олійник. Вінниця, 2024. Вип. 1. С. 38-42.

2. Болотюк Діана. Роль гурткової роботи у формуванні мовно-літературної компетентності молодших школярів. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: збірник матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції* (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 26-27 березня 2024 р.) / за ред. Н.О. Пахальчук, Т.М.Кривошеї; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної. Вінниця, 2024. Вип. 13. С. 40-43.

Структура наукової роботи. Наукова робота складається зі вступу, 2 розділів, висновків, списку використаних джерел і 14 додатків. Повний обсяг наукової роботи 128 сторінок, основний текст представлено на 100 сторінках. Список використаних джерел нараховує 80 найменувань.

ВИСНОВКИ

Питання вивчення нових підходів до організації позаурочної роботи мовно-літературного спрямування задля розвитку читацької компетентності молодших школярів розглядали ряд дослідників, такі як Т. Байбара, Н. Бібік, Н. Брижак, М. Вашуленко, О. Вашуленко, Н. Гущина, Н. Лазаренко, О. Мелентьєв, Л. Міщенко, А. Могорита, О. Олефіренко, Г. Передрій, С. Пітько, О. Савченко, А. Свашенко, А. Тумаш та ін.

Формування читацької компетентності в дітей молодшого шкільного віку у процесі позаурочної діяльності є важливим завданням педагогіки, оскільки сприяє не лише розвитку мовленнєвих та мисленнєвих навичок, а й формує у дітей позитивні риси особистості, сприяє розширенню кругозору та пізнанню світу через призму літератури. Організація роботи гуртків мовно-літературного спрямування має велике значення у цьому процесі, оскільки створює можливість для дітей відкрити для себе нові світи, розвинути творчість та уяву, поглибити знання з різних сфер життя.

1. Позаурочна діяльність – це складова частина освітнього процесу та одна з форм організації вільного часу учнів, діяльність, що організовується в позаурочний час для задоволення потреб учнів у змістовному дозвіллі, їхній участі в самоврядуванні та суспільно корисній праці. *Позаурочною роботою* переважна більшість методистів називає спеціально практиковані в позаурочний час заходи, що мають свій специфічний зміст (не завжди передбачений навчальною програмою), своєрідну форму, методи й прийоми проведення. У методиці визначають наступні організаційні форми: масову, групову (з постійним або змінним складом учасників), індивідуальну.

2. Гуртки відносять до групової форми позаурочної роботи. Гурткова робота в позаурочний час в умовах Нової української школи проводиться для того, щоб розширити загальні та поглибити спеціальні знання учнів, задовольнити їхні інтереси й потреби, розвинути творчі здібності, а також організувати їхнє дозвілля.

Заняття учнів у гуртках мовно-літературного спрямування сприяє реалізації *завдань* виховання в учнів позитивного емоційно-ціннісного ставлення до української мови, читання, дитячої книжки, формування пізнавального інтересу до рідного слова, прагнення вдосконалювати своє мовлення тощо. Основною *метою* літературного гуртка є виявлення талановитих дітей, розвиток їх творчих здібностей; поглиблення в учнів мовних та літературних знань, готовність до творчої і дослідницької діяльності; розкриття перед ними чарівного світу духовного слова; розвиток навичок порівняння, стилістичного аналізу, судження та оцінки; формування бажання читати літературні твори; розвиток основ ораторського мистецтва в учнів тощо.

3. Реалізація компетентісного підходу в процесі навчання молодших школярів зумовлює необхідність з'ясування сутності читацької компетентності, її структури, складових, визначення ролі й місця у системі інших компетентностей. Ми опираємося у визначенні поняття *«читацька компетентність»* на дослідження О. Вашуленко, яка трактує дане дефініцію як сукупність освітніх елементів, яка виявляється у володінні системою літературних знань, умінь і навичок, переживань, емоційноціннісних орієнтацій, переконань особистості та здатності їх використовувати з метою пізнання навколишньої дійсності, задоволення власних потреб (пізнавальних, естетичних, самоосвітніх та ін.).

У методичному аспекті *читацька компетентність молодшого школяра* – це володіння комплексом читацьких знань, умінь і навичок, ціннісних ставлень учнів, які надають можливість учневі свідомо здійснювати пошук книг, відбір інформації для вирішення навчально-пізнавальних завдань і виявляються у процесі сформованості повноцінної навички читання, розуміння текстів різних жанрів, обізнаності з колом читання (доступного дітям цього віку), сформованості особистісних ціннісних суджень щодо прочитаного.

Читацька компетентність інтегрує в собі такі компоненти: когнітивний (знання); комунікативний (слухання, читання, говоріння, письмо); ціннісний (оцінні судження і ставлення учня до прочитаного); діяльнісний (уміння,

навички, способи діяльності); особистісно-творчий (мотиваційно-ціннісні ставлення, прагнення особистості до навчання, пізнання і діяльності).

4. У рамках нашого дослідження ми не мали змогу експериментально перевірити всі визначені науковцями компоненти читацької компетентності учнів молодшого шкільного віку. Тому читацькі запити другокласників визначали у вигляді перевірки стану сформованості в них *зацікавленого ставлення до книги* - комплексне утворення, що передбачає наявність в учнів стійкого читацького інтересу, прояв читацької самостійності, переживання позитивних емоцій у процесі спілкування з книжкою, що у результаті сприяє формуванню у молодших школярів елементарних морально-естетичних уявлень та вмінь використовувати позитивний досвід героїв прочитаних творів у реальних життєвих ситуаціях.

Проведене нами дослідження засвідчило, що переважна більшість дітей демонструють достатній (32,3% - ЕГ; 36,7% - КГ) та низький (48,3% - ЕГ; 43,3% - КГ) рівні сформованості зацікавленого ставлення до книги.

5. На нашу думку, розвиток читацької компетентності учнів, зокрема й зацікавленого ставлення до книги в молодших школярів можливо здійснювати засобами позаурочної виховної роботи, зокрема залученням учнів до роботи гуртка літературного читання. За час практики ми змогли провести 6 занять гуртка «Чарівне слово», у ході роботи якого використовували різні форми роботи: ігри («Подорож у джерела літератури»), ігри-подорожі («Літературна Вінниччина»), вікторини («Чиї це слова», «У світі казки чарівної»), проєкти («Книжкова лікарня», «Народ скаже, як зав'яже»), бібліотечне заняття («Твій друг – книга»), екскурсію до музею М. Коцюбинського тощо.

6. Для підвищення рівня читацької компетентності учнів ми обґрунтували *педагогічні умови* організації гурткової роботи літературознавчого характеру:

- використання інноваційних методів і прийомів у формуванні читацької компетентності молодших школярів у процесі гурткової роботи;

- поєднання традиційних та інноваційних форм позаурочної роботи літературного характеру;
- використання інформаційно-комунікаційних технологій у гуртковій роботі мовно-літературного спрямування.

7. Проведене нами дослідження засвідчило, що в результаті цілеспрямованої роботи з формування в молодших школярів читацької компетентності в цілому та зацікавленого ставлення до книги зокрема результати в експериментальній групі значно зросли за всіма визначеними компонентами (когнітивним, мотиваційно-ціннісним, діяльнісним). Порівняння читацьких щоденників учнів підтвердило позитивні зміни, що відбулися внаслідок участі дітей експериментального класу в роботі літературного гуртка. Діти з експериментальної групи почали читати більше, їхні читацькі інтереси стали різноманітними та широкими. Педагогічне спостереження підтвердило, що учні стали проявляти більший інтерес до прочитаного матеріалу та краще розуміли його зміст.

Отже, отримані результати чітко підтверджують важливість залучення молодших школярів до гурткової роботи мовно-літературного спрямування, використання у проведенні занять літературного гуртка традиційних та інноваційних форм роботи, інноваційних методів навчання та сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Систематичні заняття молодших школярів у гуртку сприяють не лише підвищенню рівня техніки читання, а й розвивають читацьку культуру, підтримують інтерес до книг та літератури в цілому.

Однак, проведене дослідження та отримані результати не охоплюють всі аспекти заявленої проблеми. Перспективними можуть бути подальші дослідження, що визначають роль театралізованої діяльності у підвищенні рівня читацької компетентності молодших школярів в умовах змішаного та дистанційного навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арсірій А. Лінгвістичні ігри. УМЛШ. 1993. № 7. С.57-58.
2. Байбара Т. М., Бібік Н. М., Вашуленко М. С., Онопрієнко О. В., Мартиненко В. О. та ін. Формування предметних компетентностей в учнів початкової школи: монографія. К. : Педагогічна думка, 2014. 346 с.
3. Барановська І., Демченко О., Жовнич О., Казьмірчук Н., Стахова І., Подорожний В. Сучасна драматургія для дітей у контексті європейських традицій : навчально-методичний посібник. Вінниця: ВДПУ, 2022. Вид. 1-ше. 260 с.
4. Барановська І.Г., Демченко О.П, Граб О.Д. Підготовка майбутніх учителів початкових класів і мистецтва до формування soft skills дітей засобами театального мистецтва. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: збірник наукових праць. Вінниця: ТОВ «Друк плюс», 2022. Вип. 63. С.78-87.
5. Барвіна Н. О. Можливості театральної педагогіки в художньо-естетичному вихованні студентів в умовах театру-студії. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2018. № 1 (82). С. 23-33. 5
6. Безбородих С.М. Теорія і методика виховання молодших школярів : навч. метод. посіб. Старобільськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2019. 246 с.
7. Бойко А.М. Виховання людини : нове і вічне. Полтава : Тексервіс, 2006. 568 с. 11.
8. Бондар Ю. В. Розвиток творчих умінь молодших школярів з особливими освітніми потребами з використанням інтерактивних технологій. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Педагогіка. Соціальна 11 робота»*. 2020. Випуск 1 (46). С. 18–21. DOI: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2020.46.18-21>.
9. Бондар Ю. В. Розвиток творчого потенціалу учнів молодшого шкільного віку на уроках української мови. *Гуманітарний корпус : збірник*

наукових статей з актуальних проблем філософії, культурології, психології, педагогіки та історії, м. Київ, 8 листоп. 2019 р. Вінниця : ТОВ «Твори», 2019. Вип. 29. С. 10–12.

10. Брижак Н. Ю. Методика гурткової та клубної роботи в загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах: навчальний посібник. Київ: Логос, 2017. 126 с.

11. Брижак Н.Ю. Методика гурткової та клубної роботи в загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах : навчальний посібник. Київ: Логос, 2017. 126 с.

12. Вашуленко О. В. Зміст і структура читацької компетентності молодшого школяра. *Компетентнісні засади змісту освіти в 11-річній школі: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 28-29 березня 2013 року* / Ред. кол.: Федоренко О. А., Єрмаков І. Г. (науковий редактор), Ратушна А. М. К.: Оберіг, 2013 С. 202-206.]

13. Вашуленко О.В. Оцінювання читацьких компетентностей молодших школярів. Початкова школа. 2007. № 12. С. 16-20.

14. Вашуленко О. Читацька компетентність молодшого школяра: теоретичний аспект. URL :

chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgltclfindmkaj/https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/714341/1/%D0%A7%D0%B8%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B5%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C.pdf

15. Верецун Д. Гурткова робота як засіб розвитку творчих здібностей учнів початкових класів. *Інновації в початковій освіті: досвід, виклики сьогодення, перспективи* : матеріали ІІ наук.-практ. інтернет-конф. здобувачів другого (магістер.) рівня вищ. освіти другого року навчання ф-ту початк. навчання, Харків, 11 жовт. 2022 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [за заг. ред. В. В. Ушмарової]. Харків : [б. в.], 2022. С. 11.

16. Впровадження сучасного змісту позашкільної освіти: підготовка педагогів : методичні рекомендації / [В. В. Вербицький, А. В. Корнієнко, В. В. Мачуський]. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 144 с.

17. Гущина Н. І., Орлова Т.Г., Кондратова Л.Г. Нова українська школа: організація позаурочної діяльності в початковій школі на засадах партнерської взаємодії учасників освітнього процесу : навч.-метод. посіб. К. : Видавничий дім «Освіта», 2021. 160 с.

18. Дабіжа Л., Комарівська Н., Любчак Л. Інтегровані уроки читання та мистецтва як засіб розвитку творчих здібностей молодших школярів. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія: Збірник наукових праць*. Вип. 66. 2021. С. 7-12.

19. Демченко О.П., Лазаренко Н.О., Любчак Л.В. Інформаційно-комунікаційні технології у підготовці майбутніх педагогів до роботи з обдарованими дітьми. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. Том 86. №6. С.123-143.

20. Демченко, О., Казьмірчук, Н., Стахова, І. Розвиток soft skills майбутніх учителів початкових класів як засіб акмеологічного зростання. *Professional Pedagogics*. 2022. 1(24), 91–101. URL: <https://jrnls.ivet.edu.ua/index.php/1/article/view/708>

21. Долганова Н.Л., Кучеренко Н.Л. Організація діяльності керівника гуртка: навчальний посібник. Кривий ріг, 2020. 45 с.

22. Єрмоменко Є. Організація дитячого гуртка з бойового хортингу в закладах позашкільної освіти для вихованців 5–7 років: навч.-метод. посіб. Мінво освіти і науки України, Університет ДФС України. Ірпінь, 2020. 158 с.

23. Жовнич О., Стахова І. Підготовка майбутніх педагогів до використання театральної діяльності у соціально-виховній роботі: європейський контекст. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти* : збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені

Михайла Коцюбинського, 22-23 квітня 2021 р.) / за ред. О.А.Голюк. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. Вип. 10. С. 479-483.

24. Жовнич О.В., Казьмірчук Н.С., Стахова І.А. Театр природи як засіб формування SOFT SKILLS в учнів початкової школи. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія*. 2020. Випуск 61. С. 23–30.

25. Завгородня О. В. Особистісні чинники становлення образотворчої обдарованості. *Розвиток ідей Г.С. Костюка в сучасних психологічних дослідженнях*. Наукові записки інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. Вип. 20. Ч. 1. К., 2000. С. 154- 162.

26. Закон України «Про освіту». Відомості Верховної Ради (ВВР). 2017. № 38-39. ст.380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

27. Закон України «Про позашкільну освіту». Освіта України: нормат. прав. док. К. : Міленіум, 2001. 15 с.

28. Імбер В. І. Психологічні передумови формування творчості в молодшому шкільному віці. *Наукові записки. Серія: Психологія*. Зб. матеріалів звітної науково-практичної конференції викладачів і студентів. Вип.4. Вінниця, 2013. С.14-16.

29. Інновації в початковій освіті: досвід, виклики сьогодення, перспективи: *матеріали II науково-практичної інтернет-конференції* здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти другого року навчання факультету початкового навчання ХНПУ імені Г. С. Сковороди (11 жовтня 2022 р., м. Харків) / за заг. ред. д. пед. н., доц. В. В. Ушмарової. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2022. 68 с.

30. Калько Р. Соціокультурний досвід як підґрунтя формування мовної особистості молодшого школяра в сучасному шкільному театрі. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. 2017. С. 394-404.

31. Коваль Т., Граб О. Педагогічні умови розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами театрального мистецтва. *Наукові записки: збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів факультету*

дошкільної, початкової освіти та мистецтв. Серія: Мистецтво. Вінниця: ФОП Корзун Д.Ю., 2021. С. 68-74.

32. Коваль Г. П., Іванова Л. І., Суржук Т. Б. Методика читання: Навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. 280 с.

33. Комарівська Н. Комплексне використання мистецтв як умова естетичного розвитку молодших школярів на уроках літературного читання. *Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій* : збірник матеріалів науково-практичної конференції. Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2015. Вип. 4. С. 274–277.

34. Комарівська Н. Особливості вивчення малих фольклорних жанрів у початковій школі. *Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій* : Збірник матеріалів науковопрактичної конференції. Вінниця, 2012. С.178–182.

35. Комарівська Н. Формування культури мовленнєвої поведінки молодших школярів на уроках рідної мови. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія : Педагогіка і психологія: Збірник наукових праць. Вип. 43 / Редкол. : В.І.Шахов (голова) та ін. Вінниця: ТОВ Нілан ЛТД, 2015. С. 43-47.

36. Кондрашова Л.В., Лаврентьєва О.О., Зеленкова Н.І. Методика організації виховної роботи в сучасній школі: навчальний посібник. Кривий Ріг : КДПУ, 2008. 187 с.

37. Кондратова Л. Г. Організація проектної діяльності учнів у позаурочній роботі школи. Х. : Вид. група «Основа», 2009. 112 с.

38. Концепція Нової української школи (ухвалена рішенням Колегії МОН від 27.10.2016 р.) [Електронний ресурс]. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

39. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України: затверджено наказом МОН України від 29.07.2019 № 1038. URL: 16

<https://nus.org.ua/news/mon-zatverdylu-novu-kontseptsuyu-patriotychnogovyhovannya/>

40. Лазаренко Н. І. Особистість учителя в умовах полікультурної взаємодії народів європейського простору. *Університет-Школа: співпраця в умовах євроінтеграції*: монографія. Вінниця : «Твори», 2019. С. 8-27.

41. Лазаренко Н. І. Тенденції професійної підготовки вчителів у педагогічних університетах України в умовах євроінтеграції.: дис. ... доктора пед. наук : [спец.] 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти»; Вінницький держ. пед. ун-т імені Михайла Коцюбинського, Інститут педагогічної освіти та освіти дорослих імені Івана Зязюна, НАПН України. Київ 2020. 571 с.

42. Лесик А. Розвиток особистості молодшого школяра школи-інтернату засобами гурткової роботи. *Підготовка майбутніх педагогів у контексті стандартизації початкової освіти. Матеріали II Всеукраїнської науковопрактичної інтернет-конференції з міжнародною участю*. 14 вересня 2018 року. Бердянськ, 2018. С. 58.

43. Лопушинський І. П., Маруніч І. І. Позакласна робота з рідної мови у школах нового типу. Херсон, 1996. 76 с.

44. Любчак Л. В. Професійні компетентності педагога Нової української школи. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: Педагогіка і психологія. 2020. № 61. С. 140-145.

45. Любчак Л.В. Педагогічні умови підготовки майбутніх педагогів до роботи з батьками молодших школярів у контексті ідей «Нової української школи». *Нова українська школа в умовах викликів сучасності*: зб. тез доповідей I Всеукраїнської науково-практичної конференції. Маріуполь: МДУ. 2019 С. 213-216.

46. Любчак Л., Демченко О., Комарівська Н. Партнерство учителя початкової школи з батьками в організації дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія,*

досвід, проблеми / Зб. наук. пр. Вип. Київ-Вінниця, 2022. С.117-126.
<https://vspu.net/sit/index.php/sit/issue/view/190>

47. Любчак Л. В., Хутченко Д. О. Використання прийомів формувального оцінювання в умовах дистанційно навчання молодших школярів. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія : Педагогіка і психологія: Збірник наукових праць. Вип. 71. 2022. С. 22-29

48. Мелентьев О.Б. Теория і методика позашкільної освіти. Умань.: «АЛМІ», 2013. 182 с.

49. Методика гурткової та клубної роботи: методичні рекомендації до виконання практично-семінарських занять з дисципліни для здобувачів денної та заочної форми навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта» / укладач Надія БРИЖАК. Мукачево: МДУ, 2023. 23 с.

50. Методика навчання української мови в початковій школі : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За наук. ред. М. С. Вашуленка. К. : Літера ЛТД, 2011. 364 с.

51. Методичний путівник керівника гуртка сучасної школи та позашкільля. Частина 1. / Укладач С. Б. Пітко. Львів: ЛОППО, 2019. 35 с.

52. Методичний путівник керівника гуртка сучасної школи та позашкільля. Частина 2. / Укладач Пітко С. Б. Львів: ЛОППО, 2020. 79 с.

53. Миронова С. П., Гаврилов О. В., Матвеева М. П. Основи корекційної педагогіки : навч. посіб. / за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський : К-ПНУ імені І. Огієнка, 2010. 264 с.

54. Міщенко Л. Організація гурткової роботи: посібник. Київ: Основа, 2015. 336 с.

55. Могорита А. Сьогодні свято! Сценарії свят у початковій школі. Тернопіль: Мандрівець, 2008. Ч. 1. 64 с.

56. Національна доктрина розвитку освіти України у ххі столітті. Київ, 2001. URL : <file:///C:/Users/Home/Downloads/natsionalna%20doktryna.pdf>

57. Олефіренко О. В., Дудка О.В. Проблеми створення програми гуртка літературно-театрального спрямування для початкової школи. *Наука та освіта в дослідженнях молодих учених : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. для студ., аспірантів, докторантів, молодих учених*, Харків, 13 трав. 2021 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [редкол.: Ю. Д. Бойчук (голов. ред.) та ін.]. Харків, 2021. С. 95–97.

58. Олійник Н. А. Гендерні підходи в початковій школі. *Сучасні тенденції та фактори розвитку педагогічних та психологічних наук*. Міжнародна науковопрактична інтернет-конференція Громадська організація «Київська наукова організація педагогіки та психології» 4–5 лютого 2022 року. С. 99-109.

59. Орлова О. І. Сучасні тенденції розвитку театру в Україні: соціологічний аспект. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2018, Вип. 79. С.141-150.

60. Партнерська взаємодія вчителів і батьків у контексті Нової української школи : Метод. посіб. / за ред. Л. М. Загрієчук, Г. Д. Стрільчик. Івано-Франківськ, 2019. 279 с.

61. Передрій Г.Р. Позакласна робота з української мови в 4-8 класах. К.: Освіта, 1998. 154 с.

62. Про організацію гурткової роботи у позашкільних закладах освіти. *Інформаційний збірник Міністерства освіти України*. 1997. № 6. С. 34-46.

63. Пустовіт Г. Організаційно-педагогічна структура гурткової роботи з екології в позашкільних закладах. *Рідна школа*. 2002. № 8-9. С. 9-14.

64. Савченко О.Я. Виховний потенціал початкової освіти : посібник для вчителів і методистів початкового навчання. 2-е вид. К. : Богданова А.М., 2009. 226 с.

65. Савченко О.Я. Методика читання у початкових класах: Посіб. для вчителя. К.: Освіта, 2007. 334 с.

66. Свашенко А.О. Рідної мови скарби: Сценарії шкільних свят з української мови для учнів 2-6 класів. Харків: Світ дитинства, 1996. 159 с.

67. Стріха А. Д., Гуревич А. Ю. Цікава грамати́ка. Посі́бник для вчителя. К.: Рад. школа, 1991. 112 с.
68. Сухомлинський В. О. Інтерес до учіння – важливий стимул навчальної діяльності учнів. Вибр. твори: у 5 т. Т.5. К. : Рад. школа, 1976. С.7-16.
69. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості. Вибр. твори: у 5 т. Т.1. К. : Рад. школа, 1976. С.7-202.
70. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Вибр. твори: у 5 т. Т.3. К. : Рад. школа, 1976. С.9-278.
71. Сухомлинський В.О. Джерело невмирущої криниці. УМЛШ. 1989. №7. С. 3-8.
72. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 1-2 клас. URL : <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-1-4-klasiv>
73. Тумаш А.В. Виховний потенціал гурткової роботи: навчально-методичний посібник. Коростень, 2019. 32 с.
74. Червінська І.Б., Кіраль Л.І. Формування в молодших школярів інтересу до навчання засобами театральної педагогіки: методичний посібник. Ужгород, 2014. 259 с.
75. Шаповалов Б. Б., Бажанюк В. С., Камишин В. В. Психологічні особливості роботи з спортивно обдарованими дітьми : монографія. Київ: Інститут обдарованої дитини, 2014. 230 с.
76. Demchenko O., Kazmirchuk N., Zhovnych O., Stakhova I., Podorozhnyi V., Baranovska I. Preparing students for the use of theater activities for children's development soft skills: european context. society. integration. education Proceedings of the International Scientific Conference. Volume I, May 27th-28th, 2022. 31-46. URL: <http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/6866>
77. Demchenko O., Stakhova I. European experience in organizing theatrical activities in primary school teachers training (based on the results of the jean monnet module project 620252-epp-1-2020-1-ua-eppjmo-module). Vol 51 No 2 (2022):

Scientific Journal of Polonia University. P. 31-39. URL:
<http://pnap.ap.edu.pl/index.php/pnap/issue/view/58>

78. Stakhova, I., Kushnir, A., Franchuk, N., Kolesnik K., Lyubchak, L., Vatso, M. Enhancing the Digital Competence of Prospective Primary School Teachers through Utilizing Kahoot! International Electronic Journal of Elementary Education This link is disabled., 2024, 16(4), pp. 467–478.

79. Lapshyna Iryna, Lyubchak Lyudmila. Using the Technology of Collective Game Communication in the Process of Forming the Diamonological Competency of Primary School Pupils // Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference. Volume II. School Pedagogy. Preschool Pedagogy. May 24th-25th, 2019. Rezekne, Rezekne Academy of Technologies. 2019. P. 267-279.

80. Lapshyna I., Lyubchak L., Franchuk N. Formation of Communication Culture of Schoolchildren in the Process of Group Work at the Lessons of Primary School // SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION. Rpoceedings of the International Scientific Conference. Volume III. May 22th-23th, 2020. 328-341.